

PRAEFATIO HEINECCII.

ELEMENTA haec IVRIS, quae, adornata in usum auditorum, scriniis meis excidere passus sum, ea tibi lege exhibeo, candide lector, ne illico postcas tabellam, neque me prius, quam causam dixerim, praecipiti suffragio condemnes. Quamvis enim in tanto libellorum huius generis proventu nihil tibi opus esse videatur lucubratione mea, & ipse ego factis intelligam, non tantum mihi esse vel auctoritatis, vel doctrinae, ut me tot celeberrimorum virorum diligentiam imitaturum, nedum aliquid rectius & praestabilius traditurum, confidam: tamen, si instituti mei rationes, si genus scribendi, & ipsum, quo singula tradidi, ordinem paullo adcuratius expendaris, constabit mihi, ut opinor, orti ratio, & de iudicio aequitateque tua spem paullo meliorem concipere licebit. Quare ut, quae tandem illa sint, in quibus & aliquam operam posuisse me dico, dum libellum hunc concinnaui, & multam ponendam esse omnibus, qui adornandis iuris prudentiae praeceptis animum adiiciunt, puto, intelligas: exponam ea, ut potero, breuiter, tibi que facultatem faciam, ex iis de infumta huic opusculo opera eiusque fructu iudicandi.

I. Primum, ut instituti rationem perspicias, liceat mihi pace tua rem paullo altius ordiri ab

iis

iis temporibus, quibus IRNERIVS eiusque
 successores studium aliquod iuris Romani, iam
 paene sepulti, hominibus iniecerunt. Quum
 his ratio interpretandi iura ἀναλυτικῶς videretur
 pulcherrima: id sibi negotii credebant solum
 dari, vt diffusum istud iuris Iustiniani volu-
 men, vel amplissimis commentariis, vel scho-
 liis breuioribus illustratum, in cathedra propo-
 nerent, & ita leguleios a se formatos dimitte-
 rent in fora, ibi non sine vberissimo quaestu in-
 fas nefasque verba & iras suas locaturos? Verum
 ea docendi ratione, pro tironum captu, & eo-
 rum temporum caligine, nihil poterat reperiri
 deterius. Primum enim quum ab elegantio-
 rum litterarum, historiarum ac philosophiae
 praesidiis, quae ἀναλυσις requirit, plane desti-
 tuti tantum opus adgrederentur: ipsi sibi prae-
 scripserunt leges istas interpretandi, quas a
 GUIDONE PANCIROLO a) exponi animaduerti-
 mus, raediosissimas, quibus adstricti tot verba
 inania faciebant, tot nihil ad rem pertinentes
 quaestiones movebant, vt tironibus, qui se
 huic oceano commiserant, vix vlla spes esset,
 illum unquam enauigandi. Deinde, si qui in-
 ter illitteratissimas illas litteras consenuissent,
 id essent diurnis vigiliis consequuti, vt vni-
 uersum ius Iustinianicum, Bartoli & Accursi
 absinthio probe conditum, deuorassent; ta-
 men & hi non tam veram iurisprudentiam, sibi
 per omnia similem & inter se cohaerentem,
 quam aliquam eius umbram, tenebant. Fieri
 enim non potest, vt disciplinam aliquam videat-
 tur

v. cl. 9. 29.

a) De clar. legg. interpret. Libr. II. cap. 6

CCII.

method
analysis

quare
damnatur

damnatur

tur adsequutus, qui, neglectis principiis, quasdam eo pertinentes quaestiuunculas edidicerit: nec tirones tam sunt perspicaci ingenio, ut ex tot relatis in Digesta & Codicem veterum legum fragmentis, id est, ex dispersis Hippolyti membris, iustum sibi iuris prudentiae corpus & σύστημα suo Marte exstruant. Eo itaque factum, ut doctores illi, quum in tanta principiorum ignorantia non esset, ubi pedem figerent paene omnia, quae in iure traduntur, subtiliore argumentorum collectione in disceptionem vocarent: nihil ut hodie sit aequum, iniquum, iustum, iniustum, ad quod defendendum deesse alicui possit doctorum auctoritas. Ita fieri oportuit, quum de iuris prudentiae principiis pernoscentis tam parum solliciti essent iuris interpretes. Quemadmodum enim sapienter ait PLATO, *semper inter se consentire eos, qui aliquid sciunt*: ita non potuerunt non illi omnia labefactare, subvertere, & in perpetua opinionum varietate & discrepantia versari, quum scirent nihil, siquidem scire, recte definiente ARISTOTELE b) est την αιτιαν, δι' ην το προῶμα εστι, οτι ενενη αιτια εστι, και μη ενδεχσοθαι τῆς ἄλλως εχειν, γινώσκειν, causam, propter quam res est, eandem esse rei causam, nec posse eam aliter se habere, cognoscere. Haec est prima illa iura tradendi ratio, quae ut prouetioribus & solidiore principiorum noticia imbutis insignem adferat utilitatem, tironum tamen rationibus tam parum accommodata est, ut eam post illam fe-

li-

b) Analijt. Libr. I. cap. 2. n. 1.

Dubio
Iurispru
dentia
Origo

liffimam te
re deridique
Ex eo
habuit rati
Iulim prae
neum intron
CIVISE
disperfa per
praeceda co
disposita, in
Quorum ex
incapento
dendam, ra
Alii enim m
his inheren
temerum q
questione
fuctos offic
tulos aliquo
turus prop
habita ratio
dusiones ad
traderant,
exhiberant
illi ad memo
tenna ita p
lis quae
reddere, co
rum inriabi
tos doctoral
ram his erro
ros. Hi pe
commento

licissimam temporum reparationem satis mature dereliquerint magni nominis iureconfulti.

Ex eo enim tempore magis plerisque se probavit ratio docendi *οὐδὲτιμῆ*, eatenus, ut, ea *B* saltem praemissa, iuvenes in ipsum ius Iustinianum intromitterentur. Hinc *CVIACIUS*, *PACIUS WESENBECIUS*, alique viri doctissimi dispersa per vniuersum volumen Iustinianum praecepta colligere, & in suos singula loculos disposita, iusto ordine proponere coeperunt. Quorum exemplum quamuis pluribus postea incitamento fuerit, ad eandem viam ingrediendam, tamen & hi postea in diuersa iuerunt. Alii enim memoriae auditorum consulturi, solis inherēbant conclusionibus, easque modo per causarum genera, quae vocant, modo per quaestiones disponebant: modo se preclare suo functos officio existimabant, si ad singulos titulos aliquot casuum leuiter enuclearorum centurias proponerent. Alii iudicii discentium habita ratione, id potissimum agebant, ut conclusiones ad sua principia referrent, nihilque traderent, cuius non ratio ex iis, quae antea explicauerant, ab vnoquoque perspiceretur. Illi ad memoriam omnia referebant, & si qui ieiuna ista praecepta edidicerant, & ad singulas quaestiones ipsa compendii verba poterant reddere, eos aliquot casuum & quaestiuncularum myriabus suffarcinatos, & phaleris ornatos doctoralibus, ablegabant in forum, strepitum his armis non sine horrore iudicis duros. Hi parum de casibus, parum de verbis compendiorum solliciti, ita induxerant in animum,

num, ius nostrum non esse disciplinam hiulcam, & male cohaerentem, vel ex innumeris legibus, parum sui similibus, conflatum, non rudem indigestamque molem,

*frigida ubi pugnent calidis, humentia siccis,
mollia cum duris, sine pondere habentia pondus :*

sed esse, si iusto ordine tradatur, *ὀψιμα* pulcherrimum, in quo omnia principiis suis firmo nexu cohaereant. Ex quo consequi existimabant, ut, qui ista theorematata probe perspexerint, iis non possit deesse facultas, quaestiones omnes & species in vita humana obuinentes enodandi. Iam si ex me quacras, utra docendi ratio mihi se magis prober, fatebor, a priorum opinione sententiam meam semper discrepasse. Quum enim scire sit rerum causas perspicere: an tu eum ius, in quo versatur, scire dixeris, qui nullam vquam Principia iuris peruestigandi curam animum subire passus est? qui, ubi aliqua quaestio in compendio suo non explicata, incidit, se expedire non Potest, nisi BARTOLI, BALDI, ACCURSII, IMOLAE, ISERNIAE, BUTICELLAE, CACIALUPI & sexcentorum aliorum Manibus euocatis? cui denique eo vno nomine quam maxime placuit iuris prudentia, quod, non omnium, quae a maioribus constituta sunt, rationem reddi posse, nec ideo rationes eorum, quae constituuntur, inquire oportere. Ipsi iuris auctores c) prudenter monuerint? An non miseram illam dixeris disciplinam,

c) L. 20. §. L. 21. D. de legibb.

nam, quae,
tur, ita sui
forum ver
obrem delat
que studio,
doque incid
lis responsum
quis mille de
notum si sy
memoria con
continget,
humana ob
nec memorie
ter eam flo
DVAREN
fuitur, ca
pura ut
egnum h
uam: L
fugate val
hi dixerit
explicat non
quomodo
profici neq
tate nra
delata seu
in Principi
cum is col
dum, qui
rum m
aliquor mil

a) Comen
p. 11

nam, quae, quum maxime ad teli iactum veni-
 tur, ita sui cultores destituit, vt, quum in
 forum venerint, putent, se in alium terrarum
 orbem delatos? Et quis quaeso, quancum-
 que studio, eo adspirabit, vt casus, qui quan-
 doque inciderint, omnes, quidque de singu-
 lis responsum sit, in promptu habeat? Sane si
 quis mille decisionum voluminibus impalluerit,
 necdum si systema iuris casibus referri-
 simum memoria comprehenderit: tamen id ei semper
 continget, vt mille alias quaestiones, in vita
 humana obuinentes, nec legerit vnquam,
 nec memoriae mandarit. Quapropter graui-
 ter eam stoliditarem infectatus FRANCISCVS
 DVARENVS d): admirari, inquit, soleo eorum
 stultitiam, qui in vulgatissimis Interpretum commentariis
 omnem aetatem terunt, vt inde singulorum negotiorum
 cognitionem hauriant, ei profecto non absimiles, cuius
 meminit Lucianus, qui in maris litore sedens, conabatur
 singulas undas pernumerare, donec undas undis trudenti-
 bus obrueretur, animoque angeretur, quod eas numero
 amplecti non passer. Nam vt quis memoriae mandet,
 quaecumque a Barrolo & ceteris scripta sunt, quod fieri
 profecto nequit, quora tamen erit portio eorum, quae quo-
 tidie inter mortales contingunt, nec ullis adhuc scriptis
 definita sunt? Omnium sane scientiarum ratio
in Principiorum intelligentia; & conclusionum
cum iis cohaerentia posita est: & quemadmo-
 dum, qui diuinas illas & sublimiores mathema-
 tum disciplinas tradunt, non iubent auditores
 aliquot millena problemata ediscere: sed desin-

d) Comment. de ratione docendi discendique iura:
 pag. 1104.

nitiones, axiomata, theoremata illa inculcant
 & demonstrant, quibus perspectis ipsi facultatem
 quaeuis problemata promte solvendi consequantur: ita nec iure consultum suo munere
 functum arbitror, qui auditores solis conclusionibus & casibus iubet implere cerebrum, mox
 forsitan aliquot Anticyris purgandum, nec illos ad ea intromittit artis aequi bonique principia,
 quibus accurate intellectis, ipsi species & quaestiones obuinentes, adhibita in consilium
 ratione & lege, promte enodarent. Eum itaque ego ICRUM dicere soleo, qui, vt iterum
 DVARENI verbis vtar, *praeceptionum & theorematum vniuersalium, quibus ad iudicandum ex bono & aequo de singulis negotiis praeparamur & informamur, cognitionem sibi accuratam pepererit. Nam singularia, quae infinita sunt, sub nullam artem aut praeeptionem cadunt.* Eam ego ICTI laudem puto maximam, si ita percepta habeat artis suae praeepta, vt iurium singulorum rationes & principia intelligat, eaque in promptu habeat axiomata, ex quibus quaestiones omnes enodare possit, vt, obuiente bella aliqua specie, non opus ei sit, responsum ex Baroli cortina petere. Quam principiorum intelligentiam, si quis cum solida legum interpretatione & vsu coniungit: tunc vero illud nescio quid praeclarum & singulare in iuris prudentia solet efflorescere.

Equidem pulcherrimam hanc ius tradendi rationem esse paullo difficilliozem, facile largior, & hinc factum existimo, vt ea paucioribus, quam quidem merebatur, placeret. Nam qui eam sequuntur, eis primum perspec-

res esse oportet
 facile intellexit
 quatarum
 Quis autem
 inde quum h
 pia sua reuo
 tantum opus
 terea dicitur
 dicitur in pa
 cum explorare
 inde dicitur
 & falsi indica
 quaeque non est
 cum summo
 sola id effect
 ritus magis
 no dicitur
 ten ICTorum
 dicitur ver
 consilium
 bus iure Rom
 spererunt,
 Haec de
 fatis intelligo
 dicitur in
 citate, quae
 abesse, iur
 praeclara ex
 omnibus inf
 eadem futu
 possent. Co
 re ius nostru

ras esse oportet iurium rationes, quas nemo facile intellexerit, nisi paullo accuratiorē antiquitatum Romanarum, philosophiae Stoicae & iuris anteiustiniani notitia instructus. Deinde quum hic conclusiones omnes ad principia sua reuocandae sint: non satis feliciter tantum opus adgredietur, nisi qui eam praeterea didicerit artem, quae docet rem vniuersam distribuere in partes, latentem explicare definiendo, obscuram explanare interpretando, ambigua primum videre, deinde distinguere, postremo habere regulam, qua vera & falsa iudicarentur, & quae, quibus positae, essent, quaeque non essent consequentia. Quam facultatem dum summo illi ICto tribuit CICERO e), ea sola id effectum esse arbitratur, ut, quum iuris civilis magnus usus apud multos fuerit, ars in solo Sernio Sulpicio reperiretur. Postremo & in melioris aevi ICtorum aeternis operibus eum non mediocriter versatum esse decet, qui hoc capit consilium. Il enim passim, ex quibus fontibus iura Romanorum promanarint, acute perspexerunt, & explicarunt solide.

Haec de instituti mei ratione. Etsi autem satis intelligo, me, ab istis praesidiis vix mediocriter instructum, longe ab illa ingenii felicitate, quae ad hoc perficiendum requiritur, abesse, iuuat tamen vel periculum facere tam praeclarae exercitationis, si forte alios, rebus omnibus instructiores, commouere, & ad eandem suscipiendam cogitationem excitare possim. Conatus itaque sum, quam praeclare ius nostrum cohaereat, specimine aliquo com-

e) *Brat. cap. 41.*

commonstrare, simulque re ipsa refellere eorum opinionem, qui omnia in iuris prudentia fastidiunt, & pleraque, si non absurda & stolta, saltim ἀνακόλυθα & sui dissimillima esse contendunt: a qua sententia, quo maiores in iure progressus facio, eo magis me quotidie fieri intelligo alienum.

II. Genus dicendi neque artificiosum adhibui, (quas phaleras huius generis libellis haud conuenire arbitror,) neque barbarum, neque diffusum, neque abruptum, & sua breuitate obscurum, probe memor, me cum auditoribus, non cum Euandri matre, loqui, nec vnquam in eorum ingressus sententiam, qui ius non posse doceri censent, nisi adhibeatur horridum, incomtum & inficerum quoddam dicendi genus, quo glossatores vsos animaduertimus, & nisi scripta vbique redoleant illud pus Accursianum, illam saniem, illud virus, quod optima quaeuis ingenia auertit & exanimat.

III. Denique eum ordinem seruaui, quem scopo meo credidi accommodatissimum. Notionibus enim rerum paullo distinctioribus inuestigatis, inde definitiones elicui, seruatis plerumque antiquis, si probae essent, vel novis, si istae haut satisfacerent, constructis. Hinc progressus sum ad axiomata, quo nomine propositiones, ex definitionibus amicis fluentes, intelligo. Haec excipiunt corollaria vel confectaria, ita disposita, vt ea, quae eo vno eodemque axioma fluunt, semper coniungantur. His adscripti leges potiores, vt adpareret, illa confectaria

in

ana-
lyse

in libris
& ex pluribus
ratis doctri-
metras, qui
reticæ sunt,
blemata solen-
insperu, qui
res illustrantur,
quod in
vel iuris anti-
Quam plera
notui paragr-
tulis abruptum
fructum cep-
conclusiones
ragrapho e-
Vi vtilitate
emolo illam
gatori olim
rales, arrog-
rationem q-
quos citauit
arrogatio si-
tatem, & p-
per filium a-
cur liberi or-
tionem red-
pariam pot-
Quiritium;
acquirere,
bium videb-
ritum fuisse
ragraphus;

in libris Iustinianeis omnino reperiri. Saepe & ex pluribus definitionibus inter se comparatis doctrinas quasdam collegi, imitatus geometras, qui eius generis propositiones, si theoreticae sint, theoremata; si practicae, problemata solent adpellare. Aliquando & scholia inspersi, quibus vel doctrinae paulo difficiliores illustrarentur, vel id aliunde demonstraretur, quod in ipso Paragrapho fuerat traditum, vel iuris antiqui a nouo discrimen explicaretur. Quum pleraque vna veluti serie cohaereant: nolui paragraphorum numerum in singulis titulis abrumpere. Cuius instituti hunc quoque fructum cepi, vt ex quo Principio singulae conclusiones fluant, citato per parenthesis paragrapho eo facilius possem demonstrare. Vt vtilitatem harum citationum intelligas, exemplo illam ostendam. Diximus §. 728. arrogatori olim omnes res, corporales & incorporeales, arrogari pleno iure fuisse adquisitas. Si rationem quaeris: eam ostendent paragraphi, quos citauimus, 179. & 472., quia videlicet arrogatio sit modus acquirendi patriam potestatem, & pater veteri iure omnia indistincte per filium adquisuerit. Si porro scire aueas, cur liberi omnia parentibus adquisuerint, rationem reddet citatus ibi §. 135., vbi ostensum, patriam potestatem vere fuisse dominium iuris Quiritium: dominum autem per rem suam acquirere, nemo dubitat. Arqui forsam dubium videbitur, liberos in dominio iuris Quiritium fuisse: sed eximet scrupulum idem paragraphus, vbi liberos ratione patris fuisse res

man-

mancipi, demonstrauimus. Quis vero dubitet, res posse esse in dominio? porro mirum videbitur, liberos fuisse res, quum fuerint homines. Sed & hic in viam te reuocabit § 76. sequi ibi adscriptus, vbi ostendimus, qui nullo statu ciuili gauisus sit, eum hominem quidem habitum fuisse, sed non personam, ceu ex ipsa definitione personae adparet. Maximam itaque vtilitatem ex his citationibus capies, si iis dextre vteris. Ceterum aequitatem tuam, beneuole lector, vbi quid peccatum existimabis, spero, id vnice precatus, ne, si qua conclusio tibi displiceat, me illico condemnes, nisi simul destruxeris principium, ex quo illam deriuauit. Alioquin haud absimilis futurus esses scholastico illi faceto apud Hieroclem, qui, domum venditurus, euulsum ex illa lapidem in specimen circumferebat. Non magis enim de huius generis libellis ex vna propositione, extra nexum suum posita, quam de aedibus ex lapide vno pariete euulso, potest iudicari. Tu vale, caudide lector, & si vitam produxerit Deus, Pandectas etiam, accuratissime dispositas, a me expecta.

Scripteram haec ante biennium. Iam altera prodit editio, in qua & menda quam plurima sustuli, & numeros omnes, quos turbatos animaduerti, restitui, quaedam etiam, quae vel dubia, vel obscuriora videbantur, illustraui. Quas curas posteriores vti auspicas esse iubeat supremum Numen, ex animo precor. Franequerae e museo ipsis Kal. Martiis
 1727

ELE-

ELEM
 SECV
 INSTI

PR

Reges ab in
 tem, &
 cilio regio
 dere leges. Al
 bus petiere, q
 rum celebrant
 imalterant, &
 ceputa a Caesari
 fuis, quid fieri v
 fuis Romanum in
 uerat, vt iam
 decant adiac
 § cap. 34. illud
 acruatarum de
 jo cito Audez p
 multorum came
 teat, & omni